

DOPIS

AÚTGM, f. T. G. Masaryk, sign. Kor-II-33. Originál, strojopis.

a – Psáno na hlavičkovém papíře Správa Matice slovenskej.

b – Vlastnoruční podpis.

Krajinský hospodársky spolek Slovenska T. G. Masarykovi
Bratislava, 19. září 1921

/78

Bratislava, dne 19. září 1921

Pane prezidente.

Krajinský hospodársky spolek Slovenska v Bratislavě založen byl r. 1920 jako ryze hospodársko-zemědělský spolek na podkladě odborném za účelem povznesení a rozvoje polnohospodárské výroby a zemědělského průmyslu na Slovensku. Vzhledem k tomu vyloučil ze svého programu jakoukoliv činnost politickou a rovněž národnostní, neboť sleduje výlučně uvedené odborné zemědělsko-hospodárské cíle.

Jak vysoce jest uznávána činnost a význam našeho spolku po uvedené stránce v kruzích zemědělských producentů jest nejlépe patrné z toho, že přes krátkou dobu svého trvání čítá dnes 615 členů, kteří zastupují jako vlastníci či jako nájemci na 900 000 kat[astrálních] jiter půdy, připomínáme, že členové našeho spolku jsou vesměs na slovo vzatými zemědělskými odborníky s rozsáhlou praxí a po většině absolventy vyššího vzdělání zemědělského.

V důsledku slibného rozvoje a vzhledem na vytčený program směřující k povznesení zemědělské výroby a tím i k posílení hospodárství našeho mladého státu vypracovali jsme návrh svých stanov, bohužel však tyto stanovy během celého roku nebyly potvrzeny, a až nechceme přímo vysloviti svoje mínění, máme příčinu z různých zjevů se domnívati, že není zde dosti dobré vůle u povolanych činitelů pochopiti a podporovati naše snahy. Není vyloučeno, že zde hrají úlohu i momenty politického mocenství, ačkoliv z naší strany, jak již podotknuto, není nejmenšího podnětu pro jakoukoliv politickou činnost.

Jest tím naopak do značné míry brzděn jen rozvoj zemědělského podnikání, poněvadž producenti nemají dostatečné možnosti uplatňovati svoje dlouholeté zkušenosti jistě zvláštních a odlišných poměrů na Slovensku.

Dle vládního nařízení měl býti svěřen výkup obilí na Slovensku výlučně producentům a legálnimu obchodu. Přes jasnost tohoto nařízení byl však proveden jeho opak a výkup svěřen politickým stranám sestoupivším se v tzv. Centrookoperativ,¹ jehož činnost, jak jest již dnes zřejmo, nepřinese ozdravení našich hospodárských a zásobovacích poměrů.

Charakteristickým pak je, že v čelo tohoto politického výkupního syndikátu postaveni byli členové Kontrolního hospodárského spolku Slovenska, kteří jako objektivní dohlížitelé mají bděti nad prováděním zásobovacích a hospodárských nařízení.

V posledním čase založena byla na Slovensku Zemědělská rada, jež má nestranně pracovat pro rozvoj všech složek zemědělství a to za účasti zástupců všech interesentů. Ačkoliv zdálo by se samozřejmým, že do prezidia této Zemědělské rady bude kooptován aspoň 1 člen jako místopředseda z našeho spolku jako z té největší a nejvýznamnější zemědělské instituce na Slovensku, přece byli jsme přehlédnuti. Dovolujeme si vysloviti mínění, že toto zřejmé opomíjení nejvýznačnějších zemědělských pracovníků a odborníků nemůže zůstatí beze škodlivých následků pro program Zemědělské rady.

Pokud se týče obilního kontingentu, byl tento vyměřen na stejném podkladě výměry půdy jako v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, ačkoliv poměry slovenské jsou celkem zvláštní a naprosto odlišné, neboť producent na Slovensku neplatí za žatvu a mlatbu dělnictvu mzdy v hotovosti jako v Čechách, nýbrž odevzdáním 10 dílu obilí in natura. Rovněž dává oproti normám v Čechách dělnictvu větší deputátní pole k užívání, platí svému dělnictvu o celých 8 q ročního deputátu obilí více než v ostatních oblastech republiky a přece vzdor tomu, ač tyto nepoměrně vyšší dávky, jež činí 156 %-ní rozdíl proti dávkám v Čechách, jsou úřad[em] schváleny a to především z důvodu udržení klidu v zemědělském dělnictvu, neběže kontingentní předpis na tyto odlišné poměry zřetele, čímž ubírá se producentům na Slovensku více než 20 tisíc vagonů naturálií, jichž by jinak mohli ve volném prodeji zpeněžití.

Bohužel těmto rozporům není věnováno dosti pochopení ani snahy po nápravě, poněvadž zástupci velkoproducentů resp. našeho spolku nemají možnosti ani v Praze ani na Slovensku přednést svoje dobrozdání a předložiti svoje návrhy, jsouce jaksi soustavně opomíjeni. Také v Kontrolním poradním sboru hospodářském shora zmíněném nebyl nám přiznán žádný zástupce z našich řad.

Důsledkem toho je, že o krajně vitálních otázkách týkajících se nejen našich existencí ale celého zemědělského rozvoje rozhoduje se často jednostranně, zhusta neodbornicky a ze stanoviska politického stranictví. Totéž platí i o rozhodnutích a nařízeních nižších instancí jako županátů, služnovských úřadů a j[iných], k jejichž vydávání dochází bez předběžných porad a dorozumění se všemi příslušnými interesenty.

Netřeba připomínati, že tento postup nikterak neodpovídá duchu, který by byl v souladu se zásadami o demokratickém řízení státních úřadů a že tento systém jednostranného rozhodování začasť jen jednotlivými osobnostmi směřuje proti zájmům soustavného, zdravého zemědělského podnikání, jež utrpělo v posledním roce nesmírné ztráty vzniklé rapidním poklesem cen dobytka a na druhé straně ohromným daňovým zatížením a různými dávkami, jimiž každá investice hospodářská se naprosto znemožňuje.

Jedním z nejpalcivějších bodů jest také pozemková reforma. V zásadě naprosto souhlasíme s programem pozemkové reformy a to jak z důvodů hospodářských, tak i politických a sociálních. Nemůžeme však souhlasiti s tím – aby půdy dostávalo se těm, kdož nemají k ní ani lásky, ani dostatečné vůle a schopnosti ji obdělávati tak, aby veřejné zájmy nebyly ohroženy. Doporučovalo by se tedy jak v zájmu konzumentů, tak v zájmu státu, aby při provádění pozemkové reformy bylo postupováno rigorózněji a půdy dostalo se tedy především zkušeným a svědomitým rolníkům a aby s otázkou touto řešena byla i otázka komasací^a a meliorací, bez nichž slovenská agrární reforma je nemyslitelná.

Rovněž dovolujeme si předložití uctivý návrh, aby při vyměřování dávky z majetku postupovalo ministerstvo financí v souhlase se Státním pozemkovým úřadem, ježto velkomajitelům půdy není naprosto možno opatřit si hotově onen veliký kapitál, jehož je třeba k zaplacení této dávky a mohou tudíž svým povinnostem učiniti zadost jenom tím způsobem, že na úhradu předepsané dávky odevzdají státu resp. Stát[nímu] pozemkovému úřadu půdu. Samozřejmě však propočítací základna musí býti stejná a nikoliv předválečná – při odhadování pozemků – na straně jedné, na straně druhé pak nynější vysoká cena. Panství v Malackách uložena byla dávka z majetku 27 milionů Kč a tu ovšem i finanční erár stojí před otázkou, jak je možno tuto dávku zaplatiti, nebude-li v souladu se Státním úřadem pozemkovým vzata za úhradu půda.

Zákon číslo 683 ze dne 22. prosince 1920 nebéře dostatečného zřetele na odlišné poměry slovenské, ježto opravdových, hospodářských interesentů na Slovensku nikdo se netáže po úsudku.²

Za dřívější uherské vlády fungovaly v každé župě hospodářské spolky, které měly svoje samostatné movité i nemovité jmění. Činnost těchto spolků byla naší vládou zastavena a jmění jejich zkonfiskováno. Dnes po třech letech naší samostatnosti je patrno, že není již žádného důvodu k dalšímu brzdění těchto výlučně hospodářských spolků a bylo by jen aktem spravedlnosti, aby jim v zájmu podpory a zvelebení zemědělství Slovenska, v kterýchž intencích tyto spolky také by pracovaly, byla další odborná činnost umožněna a zkonfiskované jmění jim navráčeno, aby mohlo být použito – třeba i za kontroly státních úřadů, pro původní účely.

Ze všech odvětví výroby prožívá zemědělství nyní nejtěžší svoji dobu a jest jeho krize, jakožto krize prvovýroby, jest zároveň jednou ze základních příčin dnešního neutěšeného hospodářského stavu v naší republice. Od zemědělské produktivnosti závisí nejen situace hospodářská a zásobovací, ale nepřímou i situace na poli sociálním i politickém. Při každé příležitosti jest sice námi tento význam stabilizace zemědělské výroby zdůrazňován a zdůrazňují tento požadavek konečně i všichni ostatní rozhodující činitelé v zemědělství a ve vládě, avšak přes to nejen že se pro tuto stabilizaci ničeho pozitivního nepodniká, ale naopak, jak shora dovozeno, pracuje se přímo i nepřímou proti ní a ke škodě zemědělského rozvoje vůbec.

Resumujíc, dovolujeme si akcentovati znovu, že s naprostou loajalitou staví se náš spolek a jeho členové bez ohledu národnosti a politického přesvědčení na půdu tohoto státu, přislíbují řádné plnění veškerých povinností vůči naší republice, pro ně jako občany vyplývající.

Z druhé strany však klademe přání, aby také tento stát resp. vláda a zvláště úřady vycházely našim zájmům, jež jsou v pravdě totožnými i se zájmy jeho, plně vsstíc, umožnila nám náš hospodářský rozvoj, podporovala nás všemi prostředky a především respektovala naše požadavky a brala v úvahu námi předpokládané stížnosti a návrhy, zejména však, abychom při všech poradách, anketách a otázkách týkajících se zemědělství Slovenska byli dožadováni a směli spolurozhodovati.

Nemůže být pochybnosti o tom, že tato součinnost všech interesentů a pracovníků v těch kterých otázkách, jedině je sto přispěti ke zkonsolidování hospodářských, politických a národnostních poměrů na Slovensku, jehož má toto krajně zapotřebí.

Doufáme pevně, že tyto naše upřímně míněné snahy a návrhy budou pochopeny a ve smyslu jejich podniknuty příslušné kroky k jich realizování.

PAMĚTNÍ SPIS

AKPR, f. KPR, protokol R, inv. č. 723, č. j. R 14147/21, k. 10. Originál, strojepis.

a – Komasace – scelování, slučování.

1 – Centrokooperativ – sdružení družstevních svazů založené roku 1921, ústřední organizace zastřešující prakticky všechny družstevní svazy.

2 – Zákon č. 683/1920 Sb. z. a n. o opatření strojových hnojiv v roce 1921.

Slovenští křesťansko-sociální městští zastupitelé v Bratislavě T. G. Masarykovi^a
Bratislava, 20. září 1921

179

Pane Prezident!

My, mestskí zastupitelia slovenského oddielu krajinskej kresťansko-sociálnej strany, úplne sa pripojujeme k memorandu Nemcov a Maďarov a okrem toho aj špeciálne nás Slovákov sa týkajúce krivdy predkladáme.

V mene slovenského obyvateľstva mesta Bratislavy úctive pozdravujeme Pána Prezidenta v svojom meste, ako prezidenta tej republiky, ktorá za svoje heslo si vyvolila, že bude demokratickou a spravodlivou. Vy, Pane Prezident, ste povolaný postarať sa, aby demokracia a spravodlivosť nie len na papieri, ale aj v skutočnosti jestvovali.

Dobre vieme, že Pán Prezident nemôže byť [o] všetkých tunajších udalostiach informovaný, práve preto dovoľte Vašu vysokú návštevu použiť k tomu, aby sme Vašu ctenú pozornosť na niektoré veci obrátili a takto Vám príležitosť dali, aby ste svojim rozkazom nesprávne účinkovanie Vašich poddaných zamedzili. Bôľne by sa nás dotklo, keď by pre prechmaty niektorých verejná záležitosť, všeobecný záujem, spoločenský mier, reputácia a blahobyt republiky utrpeli.

Keď Pána Prezidenta hlbokou úctou vítame, tešíme sa, že máte príležitosti objektivne informovať sa o nás.

Slovenský národ, taktiež aj Slováci nášho mesta, žiaľbohu nie pre jednu krivdu sa môžu ponosovať.

I. Hoci sme aj občanmi Československej republiky, predsa Slováci chceme zostať. Myslíme, že to je aj intenciou spravodlivo zmyšľajúceho Pána Prezidenta. Avšak vidíme, že naši úradníci, notári, učitelia a profesori slovenského pôvodu nedostanú na Slovensku vymenovanie, ba ich z úradov prepúšťajú a ich miesta často menej kvalifikovanými Čechmi bývajú zaplnené. Ba čo viac, ešte aj z úst úradných sluhov vyrvú chlieb a prepúšťajú ich, ako sa to ku príkladu v páde Slováka Jozefa Kovalovského, univerzitného bidella¹ stalo, ktorý vzdor tomu, že Slovákom bol, musel svoje miesto opustiť a do Maďarska sa vysťahovať.